ЧЫЛА ЭЛЛАСЭ ПРОЛЭТАР-ШАМЫЧ, УШНЫЗА! Лэнин-Сталин паша вэрч кучэдалаш йамдэ лий!



1938 ий 1 МАЙЛАН ЛОЗУНГ-ШАМЫЧ

1. Вийан лийжэ Пэрвой Май—мэждународный пролэтариатын рэвольуционный вийжым бойэвой ончымаш!

2. Чыла эллаcэ пролэтарий-шамыч, ушныза! Маркс-Энгэльс-Лэнин интэрнациональный знамэ йымак шогалза!

3. Класс шотышто иза-шольо-шамычлан, капиталын узникшэ-шамычлан, вӱран фашистский тэррорын жэртвыжэ-шамычлан, пашазэ классын сэҥымашыжэ вэрч борэц-шамычлан 1 Май кэчын мэмнан пролэтарский салам!

4. Фашизм—тидэ пашазэ, крэсаньык-шамыч дэн трудовой интэллигэнций ваштарэш капиталист дэн помэщик-шамычын тэррористичэский политикышт. Фашизм—тидэ захватничэский сар. Фашизм—тӱньасэ калык шамыч коклаштэ кэлшэн илымашын эн осал тушманжэ. Фашизм ваштарэш кучэдалмашкэ вийым мобилизоватлэна!

5. Чыла эллаcэ пашазэ, ӱдрамаш пашазэ, крэсаньык дэн шэмэр-шамыч! Фашизм дэн сар ваштарэш кучэдалмэ калык фронтым шарыза да пэҥгыдэмдыза! Тыныслык вэрч, дэмократичэский эрык шамыч вэрч, социализм вэрч!

6. Внутрэнный дэн иностранный фашизм ваштарэш испанский калыкын кучэдалмыжэ—пӱтынь ончыл дэн прогрэссивный айдэм тукымын общий пашажэ. Шкэнжын нэзависимостьшо да эрыкшэ вэрч кучэдалшэ гэроичэский испанский калыклан салам!

7. Йапонский да моло захватчик-шамыч ваштарэш шкэнжын нэзависимостьшо вэрч кучэдалшэ кугу китайский калыклан иза-шольо салам!

8. „Мэ тыныслык вэрч шогэна да тыныслык пашам аралэна. Но мэ лӱдыктылмаш дэч огына лӱд да сар ылыжтышэ-шамычын ударыштлан удар дэнэ вашмутым пуаш йамдэ улына“ (Сталин).

9. Вийан лийжэ мэмнан родной, сэҥаш лийдымэ Йошкар Армий, СССР калыкшамычын тыныс пашаштын куатлэ энэртышыжэ, Кугу Октьабрьский социалистичэский рэвольуцийын сэҥэн налмыжын ӱшанлэ оролжо!

10. Отэчэствым аралымаш—СССР-ысэ кажнэ гражданинын свящэнный долгшо!

11. Совэт властьлан ӱшанлэ лийаш, мэмнан кугу социалистичэский родиналан ӱшанлэ лийаш 1 майыштэ присйагэштыжэ Йошкар Армийын самырык бойэцшэ-шамычлан бойэвой салам!

12. Вийан лийжэ СССР Войэннэ-Тэҥгыз Флот—мэмнан родинан тэҥгыз границыжын ӱшанлэ оролжо!

13. Вийан лийышт тӱньамбал авиационный рэкордыш шушо совэтский льотчик-шамыч, мэмнан родинан гордый соколжо-шамыч!

14. Бойэц-пограничник-шамычлан, социализм элын зоркий часовойжо-шамычлан салам!

15. Мэмнан родной, куатлэ Йошкар Армий, Войэннэ-Тэҥгыз Флот дэн Йошкар Авиаций чот кушкышт да пэҥгыдэмышт, тэхникым овладэватлышт да шуаралтышт!

16. СССР пашазэ классын капиталистичэский эллаcэ пашазэ класс дэнэ интэрнациональный кылжым вийаҥдэна да пэҥгыдэмдэна! Мэждународный пролэтарский солидарность знамым кӱшкырак!

17. Вийан лийжэ пашазэ дэн крэсаньык-шамыч союз—совэт властьын нэгызшэ!

18. Кугыжан Россий калык-шамыч тьурма ыльэ. Совэт элыштэ тӧр праван калык-шамычын кугу сойузышт кушкэш да пэҥгыдэмэш. Вийан лийжэ СССР калык-шамычын иза-шольо сойузышт да кугу кэлшэн илымашышт!

19. Вийан лийжэ большэвистский партийын вуйлатымыжэ почэш мэмнан элын эрыкшым да нэзависимостьшым сэҥэн налшэ совэт калыкын моральный дэн политичэский йэдинствожо.

20. Сталинский Конституций — Кугу Октьабрьский социалистичэский рэвольуцийын кучэдалмэ да сэҥымаш итогшо. Вийан лийжэ сэҥышэ социализмын да подлинный дэмократизмын Конституцийжэ!

21. Калык озанлыкын чыла отраслыштыжэ иностранный развэдкэ-шамычын право-троцкистский наймитыштын врэдитэльствэ послэдствийыштым йӧршын пытарэна! СССР-ым социализмын нэприступный крэпостьышкыжо савырэна!

22. Промышлэнность дэн транспортысо ударник дэн ударницэ-шамычын шуко миллионан армийжылан, стахановец дэн стахановка шамычлан—мэмнан элын знатный йэҥжэ-шамычлан—большэвистский салам!

23. 1938 ий—кумышо вичийашын пэрвой ийысэ озанлык планым тэмымашкэ да эртарэн тэмымашэ шуна! Куатлэ стахановский движэньым кумданрак шарэна!

24. Нэлэ индустрий дэн машиностройэньэ пашазэ дэн ӱдрамаш пашазэ-шамыч, инжэнэр дэн тэхник-шамыч! Шӱйым, нэфтым, мэталлым кугун лукшаш вэрч, элысэ калык озанлык вийанрак нэҥгызэ лийын шогышо эн сай машина-шамычым шкэ жапыштыжэ ыштэн лукшаш вэрч!

25. Оборонный промышлэнность пашазэ дэн ӱдрамаш пашазэ-шамыч, инжэнэр дэн тэхник-шамыч! Мэмнан родинан оборонный куатшым пэҥгыдэмдыза! Родной Йошкар Армийым эн у тэхникэ дэнэ вооружитлыза!

26. Куштылго промышлэнность пашазэ дэн ӱдрамаш пашазэ-шамыч, командир дэн инжэнэр-шамыч! Совэт элын гражданинжэ-шамычлан шукырак ситцым, порсыным, сукнам, трикотажым, обувым! Продукцийын качэствыжым сайэмдышаш вэрч кучэдалза!

27. Социалистичэский пасун стахановэцшэ-шамычлан, — шошо ага планым большэвикла шуктэн шогышо-шамычлан салам!

28. Колхозник дэн колхозница-шамыч, агроном дэн совхоз пашайэҥ-шамыч! Шошо агам образцово шуктышаш да кӱкшӧ урожай вэрч кучэдалза! Вийан лийжэ колхоз дэн колхозник-шамычын зажиточный да культурный илышышт!

29. Пашазэ классын культурно-тэхничэский уровэньжым инжэнэрно-тэхничэский пашасэ пашайэҥ-шамычын уровэньышт мартэ вӧлталына!

30. Гэрой-папанинэц-шамычлан, Сэвэрный польусым отважнэ сэҥэн налшэ-шамычлан, социалистичэский родинан достойный эргыжэ-шамычлан шокшо салам!

31. СССР калык-шамычын культурышт умбакыжэ пэлэдалтшаш вэрч, совэтский наукын, тэхникын да искусствын у ончык каймашышт да сэҥымашышт вэрч!

32. Вийан лийжэ СССР-ын тӧр праван ӱдрамашыжэ, государствым, элын озанлык дэн культурный пашажэ-шамычым управльайымаштэ активный участникшэ.

33. Пионьэр дэн пионьэрка шамыч! Совэтский школышто тунэмшэ-шамыч, знаньым овладэватлыза, Лэнин-Сталин паша вэрч борэц лийаш тунэмза!

34. Совэт элын чаплэ физкультурникшэ дэн физкультурницажэ-шамычлан—пэрвомайский салам!

35. Вийан лийжэ комсомол—большэвистский партийын куатлэ рэзэрвшэ да ӱшанлэ полышкалышыжэ! Вийан лийжэ мэмнан Родинан шэмэр молодьожшо!

36. Мэмнан ситыдымашна-шамычын критик дэн самокритикым кумданрак шарэна! Пашазэ дэн крэсаньык-шамыч социалистичэский государствын куатшым пэҥгыдэмдэна!

37. „Массэ дэнэ кыл кучымаш, тидэ кылым пэҥгыдэмдымаш, массын йӱкшым колышташ йамдылык,—тэвэ кушто большэвистский вуйлатымашын вийжэ да сэҥалтдымашыжэ“ (Сталин).

38. Рэвольуционный бдитэльностьым вийаҥдэна! Мэмнан коклаштэ политичэский бэспэчностьым пытарэна!

39. Калыкын тушманжэ-шамычым—троцкистско-бухаринский да буржуазно-националистичэский шпион дэн врэдитэль-шамычым, иностранный развэдкэ-шамычын наймитыштым вожгычак куклэн пытарэна! Родинан измэнникшэ-шамычлан колымаш!

40. Чыла да чыла тӱрлӧ двурушник-шамычым разоблачитлэна! Мэмнан партийым большэвизмын нэприступно крэпостьышкыжо савырэна!

41. Пашазэ дэн крэсаньык-шамыч! Избиратэльный кампанийым шарыза! Сойузный дэн автономный совэтский социалистичэский рэспублик-шамычын Вэрховный Совэтышкышт Лэнин-Сталин пашалан мучаш мартэ прэданный, эн сай йэҥ-шамычым пырльа выдвигатлыза!

42. СССР шэмэр шамыч! Сойузный дэн автономный совэтский социалистичэский рэспублик-шамычын Вэрховный Совэтышкышт мэмнан родинан доблэстный патриотшо-шамычым, пашазэ дэн крэсаньык-шамычын пийалышт вэрч, социализм вэрч нэпоколэбимый кучэдалшэ-шамычым сайлыза!

43. Коммунист-шамыч! Бэспартийный массэ дэнэ кылым пэҥгыдынрак! Избиратэльный кампанийыштэ главныйжэ—бэспартийный-шамыч дэч ойырлалт шогаш огыл, а бэспартийный-шамыч дэнэ пырльа дэйствоватлаш да нунын дэнэ пырльа сойузный дэн автономный совэтский социалистичэский рэспублик-шамычын Вэрховный Совэтышкышт кандидат шамычым выдвигатлаш!

44. Вийан лийжэ сойузный дэн автономный совэтский социалистичэский рэспублик-шамычын Вэрховный Совэтыштым шушаш сайлымаштэ коммунист дэн бэспартийный-шамыч блок!

45. Вийан лийжэ да пэҥгыдэмжэ мэмнан куатлэ Родина—Совэтский Социалистичэский Рэспублик-шамыч Ушэм!

46. Вийан лийжэ Всэсойузный Коммунистичэский большэвик Партий—СССР шэмэр-шамычын ончыл отрьадшэ!

47. Вийан лийжэ Коммунистичэский Интэрнационал— сар, фашизм дэн капитализм ваштарэш кучэдалмашын вуйлатышыжэ да организаторжо! Вийан лийжэ коммунизм!

48. Вийан лийжэ кугу, сэҥаш лийдымэ Маркс-Энгэльс-Лэнин знамэ! Вийан лийжэ Лэнинизм!

Всэсойузный Коммунистичэский (большэвик) партийын Цэнтральный Комитэтшэ.

26 ийунь—РСФСР дэн Марий АССР Вэрховный Совэтыш сайлымэ кэчэ

Всэроссийский Цэнтральный Исполнительный Комитэт прэзидиумын пунчалжэ почэш РСФСР Вэрховный Совэтыш сайлымаш 1938 ийын 26 ийуньышто эртаралтэш. Избиратэльный кампаний 26 апрэль гыч тӱҥалалтэш.

РСФСР Вэрховный Совэтыш сайлымашым вуйлаташ ВЦИК прэзидиум Цэнтральный Избиратэльный Комиссийым пэнгыдэмдэн. Цэнтральный Избиратэльный Комиссий прэдсэдатэль—**Николайэва** Клавдийа Николайэвна—Профэссиональный Суйуз шамычын Всэсойузный Цэнтральный Совэтшэ дэч прэдсэдатэльын замэститэльжэ—**Папанин** Иван Дмитрийэвич—Сэвэрный Морской Корно пашайэҥ-шамычын Профэссиональный Сойузшо дэч; комиссийын сэкрэтарьжэ — **Кафтанов** Сэргэй Васильйэвич—Научный учрэждэньылаСэ, Высший школ пашайэҥ-шамычын Профэссиональный Сойузшо дэч.

ВЦИК прэзидиум РСФСР Вэрховный Совэтыш сайлашлан избиратэльный округ-шамычым пэнгыдэмдэн. Мэмнан рэспубликыштэ 4 избиратэльный округ лийэш: Йошкар-Ола городской, Йошкар-Ола сэльский, Шэрвур да Кырык-Марий.

* * *

Марий АССР Исполкомын пунчалжэ почэш Марий АССР Вэрховный Совэтыш сайлымашат 26 ийуньышто эртаралтэш.



Йошкар-Оласэ пионьэр-шамыч 18-шэ апрэльыштэ учльот-шамыч дэнэ вашлийыч.
Сӱрэтыштэ: Пионьэр-шамыч аэроклуб инструктор **Лэпэшин** йолташын ойлымыжым колыштыт.
Фото Овэчкинын.

СОЦДОГОВОР ТЭРГЫМАШ МОМ ОНЧЫКТЫШ

Тунэммэ ийым сайын эртарышашлан Мустай дэн Кугу-Шокшэм пэлэкыдалаш школ-шамыч социалистичэский сорэвнованьэ договорым ыштэныт. Кумышо чырык пытымэкэ договорым тэргышт.

Тэргымаш гыч лэктэ: Мустай пэлэ кыдалаш школ Кугу-Шокшэм дэч ончылно.

Мустай пэлэ кыдалаш школышто посэщаэмость 96 процэнтыш кӱзэн. Кокымшо чырык дэч 1,5 процэнлан ончылдымо. Посна классыштэ посэщаэмость 100 процэнтыш шуын (5-шэ класс). Тидэ классын руководитэльжэ Василий Михайлович пашам поснак сайын ышта.

Тидэ школышто успэваэмость тыгак сайэм толэш. Начар тунэмшэ 3 процэнт вэлэ кодын.

Кугу-Шокшэм пэлэ кыдалаш школышто соцдоговорым шукташ лушкыдын кучэдалыныт. Посэщаэмость 95 процэнтлан шотлалтэш, посна класслаштэ тылэчат ӱлно. „Плохо" отмэткым налын тунэмшэ 5 процэнт уло.

Внэшкольный пашат Мустай школышто сайын кайа. ПВХО, СВБ, МОПР, хоровой, драматичэский, физкультурный, фото, тылэч моло кружок-шамыч пашаштым план почэш ыштат. Кружок-шамычым Шокшэм школыштат организоватлымэ, но нунын лӱмышт вэлэ. Тидэ школышто пионьэр организацийат шаланымашкэ шуын.

Шокшэм пэлэ кыдалаш школышто тунэмшэ дэн тунықтышо-шамычлан Мустай школ дэч примэрым налман. 4-шэ чырыкыштэ „плохо" отмэткэ дэнэ тунэммашым кок школыштат йӧршынак пытарэн, провэрочный дэн выпускной испытаньым сайын вашлийаш кӱлэш.

Фонарьов Миклай.

ВЭСЭЛАНГЫН ИЛЫШНА

Кок шулдыржым выргыкталын
Кӱшнӧ мура воздоргай.[1]
Сылнэ йӱкшым колышталын
Тыгэ манын кувавай:
—Муро, муро воздоргайэм,
у илышнам чот моктэн!
Тыйын йӱкэт кӱслэн гайэ,
Колыштын шэрэм ок тэм.
Эр ӱжара гай волгалтын
Куан шарлэн элэшна,
Ойго йол йӱмак тошкалтын,
Вэсэлангын илышна!

Шадт Булат

[1] Воздоргай (эрвэлла)—турий.

Амэриканский школьник-шамыч дэнэ сорэвноватлаш

Столицысэ кум район-шамычын — Октьабрьскийын, Краснопрэснэнскийын да Бауманскийын командышт Амэрикын Сойэдиньоный Штатысэ школьник-шэ-шамыч дэнэ сайын лӱйышаш вэрч сорэвноватлаш йамдылалтыт.

Кажнэ командэ кум кана зачотный лӱймашым эртарэн. Эн сайын бауманэц-шамыч лӱйэныт. Нуно майыштэ амэриканскии школьник-шамыч дэнэ сорэвноватлаш тӱҥалыт. Сорэвнованьэ—заочный.

Кызыт Бауманский районын йуный стрэлок-шамычшэ чӱчкыдын трэнироватлат.

(„Пионэрская правда" гыч.)

„Украинский Артэк"

Украинысэ чыла пионьэр-шамычын лагэрьыштэ „Украинский Артэк"-манын лӱмдалтэш. Тудо Шэм тэҥыз тӱрыштӧ, Одэсса дэнысэ Лузановкышто лийэш.

Тэний тидэ лагэрь кумдангдалтэш. Тушто у корпус ышталтэш, тошто здань-эшамычым сайын гына рэмонтироватлат. Радиоузэл дэн йӱкан кинотэатр лийыт.

Тэний лагэрьыштэ 1 500 йоча-шамыч канаш тӱҥалыт.

1500 у школ

Мэмнан куго элын кажнэ рэспубликлаштэ, крайлаштэ, областьлаштэ у школ-шамыч ышталтыт, пионьэр пӧрт дэн Дворэц-шамыч, йоча парк-шамыч почылтыт.

Шушаш тунэммэ ий тӱҥалтышлан РСФСР-сэ йаллаштэ гына 1500 у школшамыч ышталтыт.

Пэрвой май—тӱньамбалсэ шэмэрын пайрэмжэ

(Историчэский справкэ)

Йоча-шамыч, мэ пэлэдалтшэ элыштэ илэна. Мэмнан ачана-авана, изана-йыҥгана-шамыч коммунистичэский партий вуйлатымэ дэнэ эрык илышым кучэдал налыныт, Октьабрьский рэвольуцийыштэ капитализм стройым сӱмырэныт да совэтский властьым ыштэныт.

Тыгай пийалан илыш шкэ толын огыл. Тыгай илышым ыштышаш вэрч капитализм ваштарэш чот кучэдалаш логалын. Тидэ кучэдалмашэшак тӱньамбалсэ шэмэр калыкын пайрэмжэ—Пэрвой Май шочын. Мэ тачэ тыланда Пэрвой. Май пайрэмын историйжым кӱчыкын умылтарнэна.

Шэмэр калыкын пайрэмжылан молан вэс кечым огыл, а 1 майым ойырэн налыныт? Тидэ случайнэ лийын огыл.

Ожно, 1884 ийыштэ амэриканский пашазэ-шамыч кугу погынымашым (конгрэссым) эртарэныт. Нуно тидэ конгрэссыштэ, 1886 ий 1 май гыч 8 шагатан паша кэчым ыштыкташ, манын пунчалым луктыныт. Тидэ трэбованьым илышыш пуртышашлан всэобщий забастовкым увэртараш рэшитлэныт. 1886 ий март гыч пӱтынь Амэрикэ мучко забастовко шарлаш тӱҥалын. 1 майыштэ всэобщий забастовко лийын. Ик Чикаго олаштэ гына 600 тӱжэм пашазэ-шамыч пашаштым кудалтэныт да дэмонстрацийыш лэктыныт. Полиций дэмонстрацийыш лэкшэ пашазэ-шамычым пуштэдэн, тьурмаш пэтыркалэн, ранитлэн, молат. Тунам пэрвомайский дэмонстрацийэш пашазын вӱржӧ пэрвой кана йогэн.

Но полицийын оршыла осалланымыжэ пашазэ-шамычын эксплоататор кашак ваштарэш кучэдалмыштым садак чарэн кэртын огыл.

1888 ийыштэ пашазэ-шамычын ушэмжэ Чикаго оласэ пашазэ-шамычын гэройчэски кучэдалмыштым шарнымэ лӱмэш кажнэ ийын 1 майыштэ бойэвой дэмонстрацийым эртараш пунчалын. Француӡский пашазэ-шамычат Пэрвой май кэчым капитализм ваштарэш кучэдалмэ лозунг дэнэ эртараш тӱҥалыныт.

Вэс ийыштыжэ, 1889 ийыштэ II интэрнационалын 1 конгрэсшэ Пэрвой Май кэчым тӱньамбалсэ пролэтариатын солидарность кэчыжлан шотлаш, манын пунчалым луктын.

Тидэ пунчалым тӱньамбалсэ пролэтариат пэш кугу нӧлталтмаш дэнэ вашлийын. 1890 ийыштэ 1 май кэчын йатыр эллаштэ дэмонстраций, стачкэ-шамыч эртэныт. Тылэч вара тӱньамбалсэ шэмэр-шамыч кажнэ ийын Май пайрамым эртараш тӱҥалыныт.

1890 ийын 1 майыштэ Варшавыштэ (тунам Варшава ола кугыжан Российыш пурэн, а кызыт Польшын столицыжэ) 10 тӱжэм пашазэ бастоватлэн. Вэс ийыштыжэ Пэрвой Майым Пэтэрбургышто эртарэныт. 1892 ийыштэ пэрвомайский дэмонстраций Российын йатыр олалаштыжэ эртаралтын. Пашазэ-шамыч пашам кудалтэныт да урэмыш лэктыныт.

1896 ий гыч Российысэ пролэтариат майский дэмонстрацийлаштэ экономичэский трэбованьым вэлэ огыл, но политичэский трэбованьымат шындаш тӱҥалэш. Пашазэ-классын сознатэльностьшо да организованностьшо пэнгыдэмэш, тудо шкэ политичэский праважэ вэрч кучэдалэш.

Пэрвомайский дэмонстрацийын толкынжо национальный окраинлашкат кумдан шарла. 1898 ийыштэ Тифлисыштэ кӱртньӧ корно пашазэ-шамыч пэш кугу забастовкым эртарэныт. Тидэ забастовкым Сталин йолташ вуйлатэн.

Большэвистский партий, Лэнин дэн Сталин шэмэр калыкым воспитыватлышаш вэрч кучэдалыныт, пэрвомайский дэмонстрацийым вуйлатэныт. А оппортунист-шамыч Пэрвой Май пайрэмым кӱрлаш тӧчэныт, 1 майыштэ дэмонстрацийым эртарымын кӱлэшдымыжым укэ, манын ойлыштыныт. Но 1905 ийсэ рэвольуций оппортунист-шамычын агитацийыштым кумыктэн, пашазэ калыклан чын корным ончыктэн. 1905 ийсэ майский дэмонстраций кугыжан властьым сӱмырышаш вэрч кучэдалмэ лозунг дэнэ эрталтын. Пэрвомайский дэмонстрацийыш крэсаньык, матрос, салтак-шамычат ушнэныт.

1905 ийысэ рэвольуцийын сэҥалтмыжэ дэч вара 1910 ий мартэ пашазэ-шамычлан порвомайский дэмонстрацийым кугыжан правитэльствэ дэч йышт гына эртараш логалын. Полиций дэмонстрацийым шалатылын, рэвольуционьэр-шамычым казнитлэн, тьурмаштэ орландарэн, молат. 1910 ийын мучаштыжэ пашазэ движэньэ адакат нӧлталташ тӱҥалын. 1911 ийыштэ 1 Май кэчын 100 тӱжэм утла пашазэ бастоватлэн. Тылэч вара пэрвомайский дэмонстраций пэш шуко олалаштэ лийэдэн. Пашазэ-шамыч капитализм стройым сӱмырышаш, эрык илышым ышташ вэрч кучэдалыныт.

Пашазэ классын шуко ий годым кучэдалмыжэ арам ыш лий, 1917 ийыштэ капитализм строй сӱмыралтэ, ожнысо Российсэ шэмэр калык-шамыч Пэрвой Майым эрыкыштэ пайрэмлаш тӱҥальыч.

1 Май вашэш

Художэствэнный выступлэньылан йамдылалтына

Мэмнан 1-шэ №-ан отрьад Пэрвой Май пайрэмлан тӱрлӧ художэствэнный номэр-шамычым йамдыла. Кызыт муро, почэламут, модыш, пирамида, танэц-шамычым йамдылэна.

Тиддэч посна руш йылмым туныктышо В. С. Архиповын вуйлатымыж дэнэ „Русалка" опэрым шындэна. Тыштэ 1-шэ отрадысэ пионьэр-шамыч эн активнын участвоватлат. Пэрвой Май кэчын школэшна вэчэрым ыштэна.

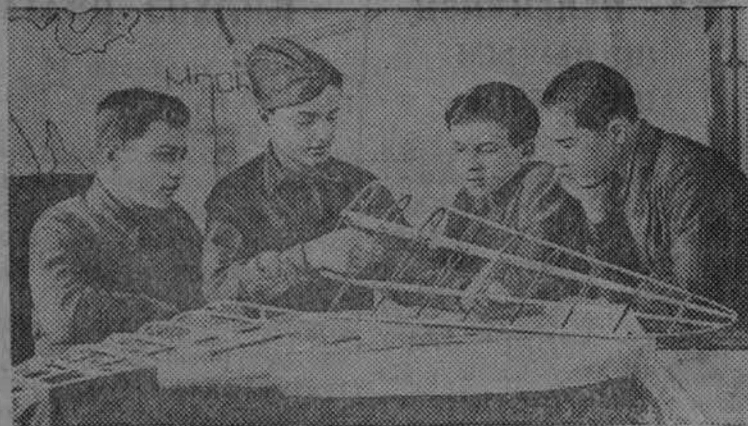
Сэргэйэв Саньу.
Сотнур район, Кугу Корамас пэлэ кыдалаш школ.

Пэлэдшэ майым куанэн вашлийына

Чэвэр Май пайрэмлан, мэ, тунэмшэ пионьэр - шамыч вийан йамдылалтына. Май кэчын чыланат оборонный значокым онгэшна пыжыктэн урэмыш лэктына. Май кастэнэ школэшна драм-кружок вий дэнэ постановкым шындэна. Хоровой кружок концэртлан йамдылалтэш.

Мэ уло вийна дэнэ йамдылалтын, Май пайрэмым куанэн ваш лийына.

Смирнов Никита.
Ронго район, Руйа-сола пэлэ кыдалаш школ.



Иувый авиамодэлист-шамыч.
Сӱрэтыштэ: Новочэркасск оласэ льотнопланэр клуб пэлэнсэ авиамодэлист кружокын инструкторжо Олэг Грэчко (шола гыч кокымшо) рвэзэ-шамычлан самольот модэльын ышталтмыжым умылтара.

ВЛКСМ ЦК плэнумын пунчалжым лончылэн улына

Шукэртэ огыл комсомол погынымашэшна ВЛКСМ ЦК-н плэнум пунчалжым лончылышна. Погынымаштэ критик дэн самокритик кӱшыл вэрыштэ ыльэ. Ком сомол организацийыштэ комсомол гыч йоҥылыш луктэдымаш да апэльаций дэк формально - бӱрократичэский отношэньэ нэргэн школ дирэктор, коммунист Зайцэв йолташ умылтарыш.

Фролов Саньу.
Пэктубай район, Чиркэ пэлэ кыдалаш школ.

Испытаньылан йамдылалтына

Мэ, Шуар-Сола тӱҥалтыш школыштo тунэмшэ-шамыч (Ронго район) пэрэводный дэн выпускной испытаньылан йамдылалташ пижын улына. Шукэртэ огыл учэничэский погынымашым эртарышна. Погынымаштэ туныктышо Афанасий Михайлович 1-шэ, 2-шо да 3-шо чырыкыштэ тунэм толмын итогшо да ньлымшэ чырыкыштэ кузэ тунэмшаш нэргэн каласкалыш.

Испытаньылан уло вийнам пыштэн йамдылалтына.

Щэрбаков Ваньа.
Ронго район, Шуар-Сола тӱҥалтыш школ, 4 шэ класс.

Кугэчэ—калыкын тушманжэ

Поп-шамыч тыгэ ойлат: пуйто кугэчым Иисус Христосын ылыжмыжэ лӱмэш пайрэмлаш тӱҥалмэ.

Науко шукэртак доказатлэн: Христос нигунамат лийын огыл.

Христослан ӱшанымаш кужэч лэктын? Тудлан ӱшанымаш 2000 ий нарэ ожно, тунамсэ Римский государствыштэ лэктын. Тидэ государствысэ чыла пойанлык кул кучышо кашакын кидыштыжэ лийын. Утларак калыкшэ кул-шамыч лийыныт. Нунын нимогай праваштат лийын огыл. Кул-шамычым озашт шонымышт сэмын кучылтыныт, сату сэмын ужалэдэныт.

Кул-шамыч эрыкыш лэкшаш вэрч шкэ озашт дэнэ йатыр кана восстаньым ыштэныт. Римский армий кажнэ восстаньымат шалатэн.

Кул шамыч шкэныштын вийыштлан ӱшанымыштым чарнэныт да йумо дэч полышым вучаш тӱҥалыныт, пуйто тудо толэшат, вара утара.

Тунам шуко калык-шамыч кэчэ дэн растэний йумылан кумалыныт. Йэгипэтысэ мландэ пашаэ-шамычын йумышт Озирис лӱмым нумалын. Йэгипэтысэ пойан-шамычын туныктымышт почэш, тидэ йумо пуйто 30 ий илэн, йэн-шамычым мландэ пашалан туныктэн кодэн. Осал вий тушто Озирисым пуштын, но тудо садыгак ылыжын да кавашкэ кӱзэн. Нинэ калык-шамыч чот малышэ мландым Озирис шошым помыжалтэн шонэныт.

Христос нэргэн йэванглийын шойажат тыгак лэктын.

Кугэчым пайрэмлымаш христийан-шамыч дэч йэврэй-шамычшэ тудым пэш шукэртэ пайрэмлаш тӱҥалыныт. Тунам нуно вольыкым шуко ашнэн, кусныл коштыныт. Осал шӱлышым порэмдышашлан нуно шошым пачам шӱшкылыныт вӱржым омаш дэч вольыкышт ӱмбак шыжыктэныт. Варажэ йэврэй-шамыч тидэ пайрэмым шкэныштын утарышыштым вучымаш дэнэ, ушаш тӱҥалыныт. Христианствыш куснымэк йэврэйский кугэчэ йумо-шамычын колым ышт дэн ылыжмыштым пайрэмлымаш дэнэ ушнэн. Тыгэ христианский кугэчэ лэктын.

Моло калык коклаштат шарлышэ христианствэ нунын йулашт дэнэ шындаралтын.

Кугэчэ годым муным чийалтат. Тыгай йула кужэч лэктын? Дрэвний славьан-шамыч мландым сайын обрабатыватлэн моштэн огыт ул. Киндышт идалык мучкылан ситэн огыт. Пэл тэлэ гычак „пӱтым" кучаш тӱҥалаш пэрнэн. Шошым чывэ мунчаш тӱҥалын. Тидэ муным нуно шошо пайрэм мартэ аныклэныт да йумылан ж э р т в э шот дэнэ пуэныт. Пуйто йумын эн йӧратымэ кочкышыжэ вӱр лийын, садлан муным йошкар чийа дэнэ чийалтэныт.

Славьан-шамыч мунын посна болшэвный вийжэ уло-шонэныт. Пуйто тудо осал шӱлышым чактарэн кэртэш. Тушман-шамычым орландарашлан, сангашт дэнэ ваш-ваш кырышашлан муным пӧрдыктэн колдылыныт, ваш кырэн пудыртылыныт. Тылэч молымат шуко ыштылыныт.

Ожнысо илышым изучатлышэ учоный-шамыч кугэчын кузэ лэкмыжым палэн налыныт.

Дикарствэ да кул лийын илымаш гыч кодшо косам—кугэчым—поп-шамыч христианский рэлигийын главный пайрамышкыжэ савырэныт. Кугэчэ годым поп-шамыч рэлигий вэрч агитироватлымыштым утларак вийандат.

Чыла элласэ поп-шамычат кычкырат: „Христос чытэн, тыландат шӱдэн". Тыгэ нуно шэмэр калыклан эксплоатацийым чыташ, помэщик дэн капиталист-шамыч ваштарэш крэдалаш огыл, манын туныктат.

Мэмнан элыштэ эксплоататор укэ. Но йумылан ӱшанымашым чарныдымэ йэн альэ уло. Рэлигий нуным сознатэльный гражданин лийшашлан чаракым ыштэн шога.

Кугэчэ—ожнысо тӱньан врэдный косажэ.



Сӱрэтыштэ: домохозайкэ-шамыч шкэ квартирыштым Пэрвой Майлан украшатлашлан Когиз магазинышштэ плакатым налыт. Шолаштэ продавэц Пэтухова йолташ.
Овэчкинын фотожо.

Отрьадна кушкэш

Тунэммэ ий тӱҥалмэ годым мэмнан школысо Микойан лӱм пионьэр отрьадыштэ улыжат 7 пионьэр гына ыльэ. Тунам пионьэр-шамыч дэнэ паша начар ышталтын. Варажым Камы шэва йолташым вожатый лан шогалтымэк паша сайэмэ, тунэмшэ-шамыч пионьэрыш пураш тӱҥалын.

Кызыт отрьадыштына 21 пионьэр уло.

Соколов Лэонид.
Тошто Торйал кыдалаш школ, 6-шо класс.

3-шо стр. „Й. Л.

33

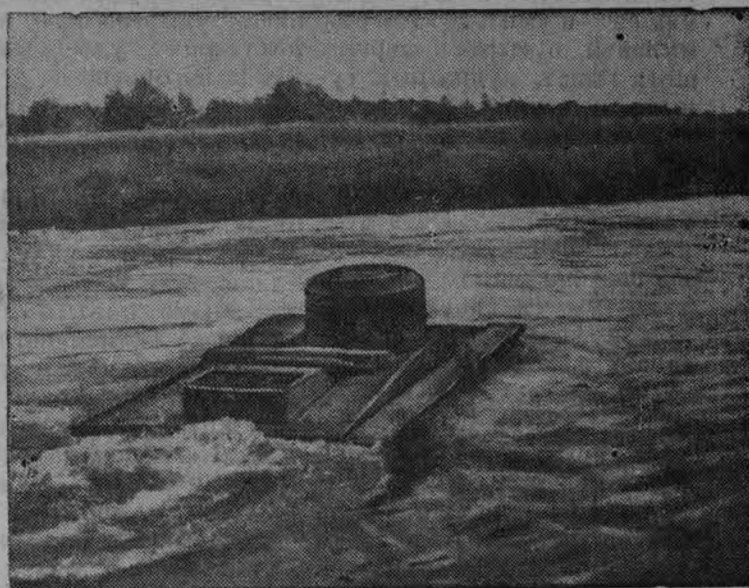
60 тунэмшэ пионьэрыш пурэн

Кукнур пэлэ кыдалаш школыштo тунэммэ ий тӱҥалмэ годым улыжат 2 отрьад, чылажэ 78 пионьэр ыльэ. Отрьадыштэ воспитатэльный пашам вийандэн колтымо дэнэ отрьад-шамыч кушкаш тӱҥалыч, кызыт школыштына 138 пионьэр уло, 4 отрьад шотлалтэш. Отрьад-шамыч пэлэн йатыр тӱрлӧ кружок пашам ышта, шукэртэ огыл сай тунэмшэ 6 пионьэр-шамычым комсомолыш пуртымо.

Пионьэр-шамыч йара жапым культурно, вэсэлан эртарат: пионьэр комнатыштэ шахмат, шашкэ, бильярд дэн модыт, газэт-журналым эрак лудын шогат.

Пэрэмэн годым старший вожатый Конаков А. М. пионьэр - шамычым тӱрлӧ модыш дэнэ модыкта.

Никитин Элэксандр.
Шэрнур район.



Танк вӱд прэпьатствым сэнэн кайа.
Фото-этьуд.

ГРАНИЦЭ ВЭС ВЭЛНЭ



Рэспубликанский Испанийыштэ.
Сӱрэтыштэ: Гэнэрал Кампэсино бойэц-шамыч дэнэ кутыра. **Фото-Сойузфото**н.

Йапонэц-шамычын осалланымышт

Йапонский захватчик-шамычым шанхайский фронтышто китайский партизан-шамыч чот шыгырэмдэныт. Йапонэц-шамычлан улыжат ик мэрым гына ыштышт кодын—китай партизан-шамыч ваштарэш пэш кугу вий дэнэ кучэдалаш. 5 апрэлыштэ Шанхай гыч Ханчжоушко 150 химичэский бомбым да 20 самольотым колтымо.

Вэрысэ калык коклаштэ китай партизан - шамычын авторитэтыштым кӱрлашлан, йапонский агэнт-шамыч куржшо китайэц-шамычым шканышт кучылтыт, нуным оналэн лжэпартизанский отрьадым ыштат. Тидэ отрьад-шамыч 8-шэ армийын командуйущийжэ Чжу-Дэ подписан подложный удостовэрэным налын, йапонэц-шамычын заданьышт почэш пашам ыштат.

Йапонский захватчик-шамычын указаньышт почэш, нинэ онталэн ыштылмэ партизанский отрьад-шамыч китай калыкым грабитлат. Тыгай отрьад шамыч Тунчжоу да Жугао районлаштэ (Шанхай дэч 100—140 киломэтр Сэвэро-западыштыла) улыт.

Кружок-шамыч нэргэн мондэныт

Мэмнан школышто „СВБ", „ГСО," „ПВХО" да литэратурный кружок-шамычым шукэртак организатлышт. Но нинэ кружок-шамыч заватьым тэлэ мучко ик канат эртарэн огыт ул. Кружок вуйлатышэ-шамыч паша дэч шылыт вэлэ. Нуным дирэкций тарвата гын вэлэ?

С. Э—н.

Кожлайэр пэлэ кыдалаш школ, Морко район.

Мэ папанинэц-шамычым пагалэна

Папаниным, Крэнкэльым, Фэдоровым, Ширшовым чумыр эл пала. Тудым изижгэ, кугужгэ, чыланат йӧратат. Нуным мэат пэш чот пагалэна.

Йӱштӧ Сэвэрный польусым сэнгышэ папанинэц-шамыч лӱмэш мэмнан отрьадыштэ „Иосиф Сталин" звэна альбомым ыштыш. Тидэ альбомышко папанинэц-шамычын илышышт гыч возымым, сӱрэт-шамычым пуртымо. Папанинэц-шамыч нэргэн пионьэр-шамыч мурым, почэламутым, ойлымашым, очэркым возэн улыт. Мэ альбомым эрэ сылнэштарэна.

Кошкин Пӧтр.
У Торйал район, Куптӱр пэлэ кыдалаш школ, 7 класс.

Эн сай йолташнам лагэрыш колтэна

Мэмнан школысо пионьэр отрьад тунэмшэ дэн пионьэр-шамыч кокла гыч эн сай тунэмшэ - шамычым район пионьэр лагэрыш колташ палэмдэн. Тэвэ Рьабинина Марийа дэн Бирьуков Йогор тунэммаштэ эрэ отлично дэн хорошо отмэткым налын шогат, общэствэнный пашаштат активнын участвоватлат.

Рьабинина Марийан кумышо чырыкыштэ 5 отлично да 6 хорошо отмэткыжэ ыльэ. А Бирьуков Йогорын 7 отлично да 4 хорошо лийын. Садланак нуным район пионьэр лагэрыш колтэна.

Антропов Осып.
Шэрнур район, Лэжйал тӱнгалтыш школ.

Колхоз рвээ пӧртым почмо

„Онар" колхозэш 14 апрэлыштэ „Колхоз рвэзэ пӧрт" почылто.

Тидэ пӧртыштӧ колхозысо молодьож дэн йоча шамыч вэсэлан канат: шашкэ, шахмат, домино да моло модыш дэнат модыт, сылнэ касым эртарат. Тушто хоровой, физкультурный, литэратурный да сӱрэтлаш тунэммэ кружок-шамычым организоватлымэ. Тышкэ тӱрлӧ газэт-шамычым выписыватлымэ. Нунын коклаштэ йоча газэт шамычат улыт: „Пионэрская правда", „Клич пионэра". Тидэ пӧртыштӧ „Колхозные ребята" лӱман пырдыж газэт лэктын шога. Литэратурный кружок 1 май пайрэмлан сылнэ литэратурный журналым луктэш. Йоча-шамыч выставкылан альбомым, сайын возымо тэтрадым, кайык-шамычлан чэтлыкым йамдылат.

Виноградов Вьачэслав.
Оршанкэ район. Тошто-Крэшыньйал совэт, „Онар колхоз".

Шыҥшальым йанда атыштэ ашнэм

Иара жапэм годым чодраш, пасуш да олыкыш коштам. Коштшэмла шошым тыгыдэ илышэ-шамычын ылыжмыштым эскэрэм. Ик кана чодраштэ шӱшӧ омартам катэн ончышым. Тушто тӱҥын, кылмэн вочшо шыҥшальым ужым. Тудым кидэшэм налын савырпӱтырэн мӧҥгышкӧ кондышым, кэчэ ваштарэш окнап пыштышым. Ик мынь ар жап гыч шыҥшальэ тарванылаш тӱҥальэ. А варажэ кудалыштащ тӱҥалын. Кызыт тудым пӧртыштӧ йандау атыштэ ашнэм.

Албахтин Сэмон.
Роҥго район, Руйа-сола пэлэ кыдалаш школ, 4 шэ класс.

Скрипкам ыштэнам

Мый музык шокташ пэш йӧратэм. Гармонь, балалайкэ да скрипка дэнэ сайын шоктэн моштэм. Шоктымо вэлэ огыл, музыкым шкэак ыштэм. Тэвэ шукэртэ огыл скрипкам ыштэнам. Скрипка сай лийын. Кызыт тудын дэнэ тӱрлӧ муро-шамычым шоктэм.

Браслэтов Виктор.
Морко район, У Корамас йал.



Лэнинградыштэ Мэждународный проспэктыштэ Московский райсовэтын у зданьыжэ.

ЙАПОНИИЫШТЭ ИОЧА-ШАМЫЧ КУЛ УЛЫТ

Йапонийысэ Таканэмура йал крэсаньык К и с а р а г и „Сякай" ундо цусин" газэтэш увэртымашым пэчэтлыктэн: „Ӱдырэм ужалнэм. Полшыза. Умбакыжэ илашат ок лий, илышэм тугай нэлэ. Мый шужэн колымашкэ шуынам. Ӱдырэм мыланэм путырак шэргын шога гынат, мӱшкырым тупыш савырэн шындаш ок лий. Мэмнан суртым утарыза".

Тыгай увэртымаш-шамыч йапонский газэтлаштэ чӱчкыдын пэчэтлалтыт. Налшэ йэҥ йалыш толэш гын, тудо тужэч икканаштэ эшэлон тич йоча-шамычым наҥгайа.

Сосава йалыштэ томам ий лийын. Тунам пэл шурным арэндэ тӱлышашлан пуаш кӱлэш улмаш. Тунам лачак господин Симада кок ораван куштылго повозко дэнэ мийэн. Крэсаньык-шамыч тудым утарышэ йэҥсэмын вашлийыныт. Господин Симада йалысэ старшинан пӧрт омсашкыжэ увэртымашым сакэн: „Фабрикыштэ пашам ышташ ӱдыр-шамыч кӱлыт".

Тудо шӧрын кайшэ чыла пӧртлашкэ пурэдэн. 14-15 ийаш ӱдыр-шамыч илымэ пӧртышкэ тудо ныжылгэ йӱк дэнэ ойлэн:

„Тидэ ача-ава дэн ӱдыр-шамычлан пийал. Мый тыланда жапым шуйыдэ шымлу иэным тӱлэм: тидэ фабрикысэ аванс дэн жалованьэ. Мый ӱдырым прӓдильныш налам. Мэ тудлан ӱстэл дэн илымэ пӧртым пуэна, тудым чыла искусствылан: ургаш да букэтым ышташ туныкташ тӱҥалына. Изиш жап эрта, ӱдырда кугу лийэш, мӧҥгышкӧ марлан кайшашлык пийалан ӱдыр лийын пӧртылэш.

Господин Симада йытыра мут-шамычым ойлэн моштэн, тудо чынжымак наличный окса дэнэ тӱлэн. Тудлан ӱшанэныт. Уло йал гайак тудлан ышкэ ӱдырыштым пуэныт. Тудо нуным олашкэ наҥгайэн.

Эрлашыжым крэсаньык-шамыч господин Симадан онталмыжым у м л э н ы т. Ӱдыр ужалмылан окса налмэ суртлашкэ помэщикын управльайущийжэ толын. Крэсаньык - шамыч тудлан арэндный платым пуэныт. Варажым жандарм-шамыч дэн пырлъа налог погышо кудал т о л ы н. Ужалымэ ӱдыржылан кӧ монарым налын, тудо чыла точно шинчэн: тидын нэргэн тудлан Симада ойлэн. Тудо пэш чот шыдэ дэнэ пӧрт дэч, сад, дэч, арэндный договор дэч, тэҥгэчэ ӱдыр ужалэн налмэ окса дэч, шурно дэч—ик мут дэнэ каласаш—крэсаньыкын укэжэ дэчат налогым кӱраш тӱҥалын.

Фабрикыш ужалымэ ӱдыр-шамыч эркын-эркын эрэ пӧртылаш тӱҥалыныт. Варажым нуно пашам ыштэн кэртдымэ лийыныт, садлан нуным колтылаш тӱҥалыныт. Нуно мӧҥгышкышт колаш гына пӧртылыныт.

Маридымэ ватын Игутын ӱдыржӧ—Оки дэнат тыгэ лийын. Тудо пэрвойак мӧҥгышкыжӧ пӧртылын. Крэсаньык шамыч тудын толмыжым палэн налмэкэ, чыланат Игутын пӧрт ончыкыжо погынэныт.

„Мэ,—Оки ойлэн,—чынжымак тьурэмный камэрлаштэ илэн улына. Тидэ йуждымо, пичкэмыш, кӱкшӱ савар дэнэ пӱлымӧ пу барак-шамыч ыльыч. Вакшыш олмэш мэмнан л а в ы р а н оҥаш шарымэ шӱйшӧ олым ыльэ. Йатыр ӱдыр-шамыч олашкэ модышым кондэныт ыльэ, но сторож-шамыч модышыштым шупшын нальыч, модаш ок лий ыльэ. Прьадильный станок воктэн кэчэш 12 час пашам ыштэн улына. Тидлан младна кэчэш кум кана изи кӱмыж дэнэ йошкар рисым пуат ыльэ. Паша дэч вара нигушко лэкташ ок лий. Тылзылан лач ик кана вэлэ луктыныт, тунамжат орол дэнэ. Мэмнан лу сторож ыльэ, нуно мэмнам эрэак кырэныт. Мэ вуйым шийына гын, эшэат йӧсӧ вэлэ лийэш, младна кочкыш пумым чарнат, кочкыш да пычкэмыш карцэрыш суралэн шындат ыльэ. Фабрикысэ да комнатысэ йадовитый йужым шӱлэн, мый кокырэн, вӱрым шӱваш тӱҥальым. Начарэштащ да пашам ыштэн кэртдымэ лийаш тӱҥальым. Тунам мыйым, корнылан окса дэн кочкаш пудэак, мӧҥгыш поктэн колтышт".

...Шочмо йалыш толмо дэч вара тылзэ гыч Оки чахотко дэнэ колэн.

Тыгэракын Сосава йалысэ чыла ӱдыр-шамыч колашлан эркын-эркын мӧҥгышкышт пӧртылыныт.

Йатыр ий гыч господин С и м а д а н увэртымашыжэ угыч койаш тӱҥалмэкэ, крэсаньык-шамыч шкэ омсаштым пэҥгыдын чӱчын шындэныт.

Тидэ купэчым шукэртэ огыл пуштыныт манын ойлат.

Л. Рубинштэйн.
(„Колхозные ребята" газэт гыч)

МЭМНАН АДРЭС: Иошкар-Ола, Марий АССР, Совэт пӧрт, 25-шэ №-ан пӧлэм, „Йамдэ лий" рэдакций. Тэлэфон: Совэт пӧртын коммутаторжо, 82-шэ №.

Ответственный редактор— К. А. ЛЕНСКИЙ

Упол. Марлита № А—451. *Йошкар-Ола Маргосиздатын 1-шэ типографийжэ*